

Groeien in liefde, eenheid en katholiciteit, met behoud van eigenheid

Geachte aanwezigen, beste Geert,

Jij sloot af met een dankwoord, laat ik daar dan mee beginnen. Allereerst ben ik blij dat we voorafgaand aan deze middag gezamenlijk God hebben kunnen danken voor het werk van de vereniging en van jou in het bijzonder. Het vervult mij met hoop dat het werk dat hier gebeurt ingebed is in het gebed en verlossingswerk van Christus. Herstel van gemeenschap, zowel verticaal als horizontaal, is het hart van het evangelie: het oecumenisch werk is daarmee niet bijzaak, maar behoort tot het hart van kerkzijn. En dat betekent dat het goed is, gewild is, en hoe dan ook voltooid zal worden. Die hoop meen ik ook in jou te zien. In de afgelopen jaren heb ik je leren kennen als iemand die zich met zorg op de hoogte stelt van alle ontwikkelingen, die zich bedachtzaam daarop beraadt en die met een zeker vertrouwen zijn weg voorwaarts zoekt. Je bent daarmee een fijne en gezonde aanvulling op – en soms tegenhanger van – de onstuimige, actiegerichte en ongeduldige energie die er gelukkig ook is in de oecumenische beweging. Dat zijn eigenschappen die ik bewonder en die me geruststellen en ik ben er daarom dankbaar voor dat ik je toch zo regelmatig tegenkom. Je bent in de afgelopen jaren één van de stabiele figuren geweest tijdens het ontdekken van twee voor mij nieuwe werelden: de Rooms-katholieke en de oecumenische.

Die twee hangen nauw samen en ik denk dat Geert mij daarom gevraagd heeft vandaag iets te zeggen over mijn roeping, droom, en motivatie met betrekking tot de oecumene. Ik vind het eerlijk gezegd wat lastig om daar iets over te zeggen, omdat ik mijn eigen weg binnen de kerk verre van problematisch vind. Geboren in een gereformeerd gezin koos ik er enkele jaren geleden voor toe te treden tot de Rooms-katholieke kerk. Ik wil daar niet te veel over uitweiden, maar slechts noemen wat voor vandaag relevant is. Ik wil benadrukken dat ik mijn

eigen weg niet interpreteer als terugkeer-oecumene. In mijn geval gaat het in de eerste plaats om een groot verlangen deel te kunnen hebben aan de spirituele rijkdommen van de katholieke kerk. Het liefst had ik het beste van beide werelden gecombineerd, maar ik zag niet hoe dat in praktische zin kon. Eén overtuiging heeft het voor mij mogelijk gemaakt uiteindelijk deze overstap door te zetten: de overtuiging dat de kerk ten diepste één is en mijn keuze voor de één dus geen keuze tegen de ander hoefde te zijn.

Omdat ik actief de verdeeldheid in stand hield en ook concreet verdeeldheid aanging – ik heb immers wel de formele en sacramentele band met mijn omgeving geschonden – voel ik me ook geroepen om te werken aan het herstel van de eenheid. De breuk doet pijn, maakt vaak beschaamd, vult me vaak genoeg met gevoelens van schuld en verwarring. Ik duid dit niet per sé als negatief, al zijn het vervelende gevoelens. Ergens ben ik dankbaar voor deze ervaring, die raakt aan het grote thema van christelijke verdeeldheid, die een schande en aanstoot is en de liefde van God in deze wereld verzwakt en verduistert. Voor mij doorbreekt het de vanzelfsprekendheid waarmee we als christenen vreedzaam of tenminste vaak zonder strijd kunnen samenleven en samenwerken. Zoals kardinaal Kasper verwoordde: het succes van de oecumenische beweging is paradoxaal ook indirect een oorzaak van de huidige winter. Inderdaad is er in de afgelopen decennia zoveel vooruitgang geboekt dat de huidige stand van zaken normaal en vanzelfsprekend is. Verdere verzoening lijkt dan overbodig. In die situatie is het ook goed om geraakt te worden door de verdeeldheid, om de pijn ervan aan den lijve te ondervinden.

Motiverende omstandigheden zijn er gelukkig genoeg. Er wordt veel gesproken over een oecumenische winter. Enerzijds begrijp ik dat, gezien de uitdagingen en problemen die er zijn en het contrast met de grote verwachting na Vaticanum II waarover ik veel gelezen en gehoord

heb. Anderzijds heb ik zelf die oecumenische lente niet meegemaakt; het huidige klimaat is voor mij geen tegenvaller, maar meer de nulmeting waaruit ikzelf vertrek. Bovendien is er met het aantreden van paus Franciscus en bijvoorbeeld de gezamenlijke herdenking van de reformatie ook weer veel frisse energie in het veld gekomen. De meeste motivatie haal ik echter uit de wetenschap dat de eenheid door God gewild en verlangd wordt, dat er intens om gebeden is door Jezus en uit de hoop dat de herscheppende Geest haar kan herstellen. Dat het het doel van de kerk is om te delen in de liefdesrelatie die de drie-ene God is. En concreet: ik zei net dat ik de sacramentele band met de gereformeerde kerk heb geschonden. Maar verbroken is die niet: vooral in het sacrament van de doop zijn wij blijvend verbonden. Ook dat stemt hoopvol. En ik noem graag de gemeenschappen die ik onderzoek: Taizé en Bose. Plekken waar mensen laten zien in hun dagelijks leven dat verzoening mogelijk is en ook breder vruchtbaar kan zijn. Ik denk dan aan die tienduizenden mensen die er jaarlijks hun geloof verdiepen of (terug)vinden.

Mijn droom dan, hoe ziet die eruit? Zichtbare eenheid is een stip aan de horizon. Voor de één is die zo ver weg dat het haast irrelevant is. Voor de ander ligt de stip zelfs achter de horizon, in het eschaton. Voor mij blijft het toch het ijkpunt, waardevol om na te streven. Waar ik van droom is een nieuwe fase in de oecumene. Er is enorm veel bereikt in het doorbreken van vijandschappen. In het wegnemen van misverstanden en vooroordelen. Er is de conclusie dat er meer is dat ons bindt dan dat ons scheidt. Er wordt samengewerkt, uitgewisseld, gezamenlijk gebeden en theologie bedreven, gezorgd voor schepping en de naaste. Ik hoop dat er nog meer ruimte komt voor kwetsbaarheid en vertrouwen. Ik zie daarin wel wat in de strategie van de receptieve ecumenism, de ontvankelijke oecumene. Die is erop gericht de ander te erkennen en hoog te achten, te vertrouwen. En om onszelf kwetsbaar te maken en hulp te vragen bij de ander. De basis daarvoor is gelegd door de pioniers en degenen die de

lange adem hebben om hun werk duurzaam voort te zetten, zoals Geert. Ik hoop dat we daarop voort kunnen bouwen. In deze zin vind ik de brochure van het Rome-Reformatieberaad waar Geert ook aan meewerkte mooi: het stelt kwetsbare vragen. Vragen die we elkaar individueel kunnen stellen, maar misschien ook als tradities, denominaties en groepen. Wat ben ik waard? En ook: hoe waardeer ik jou? Vergeef me... en: hoe kunnen we groeien in ons christen-zijn, in het leven van de zaligsprekingen?

In een tijd van kerkelijke krimp en van confrontatie met onze kwetsbare kanten verlangen we naar groei. Numeriek, maar vooral ook geestelijk. Vooralsnog zijn we, zeker in de katholieke kerk, vooral aan het hergroeperen: praktisch in het omvormen van parochieverbanden en -structuren en ook in het opnieuw doordenken van onze identiteit. Dit is onvermijdelijk om aan de veranderende omstandigheden te beantwoorden. Ik denk dat in dat proces er wel een hergroepering moet zijn. De vraag blijft op welke manier. Het is begrijpelijk dat de meeste energie naar binnen gericht is. Maar dat kan ook problematisch zijn, en zelfs een gemiste kans. Twee van de kenmerken van de oecumenische winter waarover ik al sprak zijn een teruggang in oecumenische inzet aan energie en middelen, simpelweg omdat die er minder zijn, en een herconfessionalisering: een opnieuw afkaderen van denominaties tegenover elkaar. Dat lijkt mij een verkeerde manier van hergroeperen. Wat mij betreft kan hergroeperen ook betekenen: opnieuw bedenken met wie wij een groep vormen, wie onze broers en zussen zijn, met wie wij kerk zijn. De dooperkenning is daarin een fundamentele stap geweest: die geeft al aan dat de traditionele scheidslijnen tussen de confessies niet doorslaggevend zijn voor onze gezamenlijke identiteit als christen, als kerk. Wat zijn daar de implicaties van? Het stemt me hoopvol dat in Duitsland weer openlijk verlangd wordt naar, en gedacht wordt aan tafelgemeenschap. Ik begrijp dat de Nederlandse context anders is, maar ik hoop dat we toch

ook met dat optimisme mee mogen liften, zodat de hoop op een gedeelde eucharistie niet uitdooft.

Ik kan me wat verliezen in dromen. Laat ik ze ook wat kleiner en concreter maken. Ik hoop, Geert, dat ik het doorzettingsvermogen vind om jouw voorbeeld te volgen. Ik weet niet zeker of ik daarmee gezegend ben, ik houd maar een beetje een slag om de arm. Maar ik vind het bewonderenswaardig hoe je steeds weer zorgt dat je de ontwikkelingen bijhoudt en er verslag van doet. Ik droom ook van energie, bij mijzelf en in onze kerk en kerken, om ondanks alle andere dingen die er spelen, de oecumene in het oog en vooral het hart te houden. En nog wat persoonlijker: van de mogelijkheid om de breuken die er ook in mijn kerkelijke geschiedenis zijn ontstaan te herstellen. Of beter: te laten herstellen. Zodat in mij en in onze kerken wat Frère Roger, stichter van Taizé, zag gebeuren in zijn eigen leven. Hij kon zeggen: ik heb in mijzelf mijn oorspronkelijke geloof verzoend met het mysterie van het katholieke geloof, zonder te breken met wie dan ook. Ik hoop dat zo alle kerken kunnen groeien in liefde, eenheid en katholiciteit, met behoud van hun eigenheid.

Met dank aan jou, Geert, en aan u allen.

Fokke Wouda